

Trädgårdstorp

Ett område med historia.

Trädgårdstorp – torpet i hörnet

Malmen Återvinningscentral ligger idag på platsen för torpet Trädgårdstorp, tidigare kallat Hörntorpet under 1700-talet. Byggnaden flyttades år 2005 till Malmslätt. Ursprungligen låg Trädgårdstorp inom säteriet Ryds ägor tillsammans med flera andra små torpenheter vilka radade upp sig längs med vägen från den kungliga jaktmarken Västra Malmskogen, som var en "kronojägeripark" där flygplatsen Malmen ligger idag, och norrut mot byn Glyttinge. På 1700-talets storskifteskartor finns därför flera mindre torp markerade längs med gränsen till Värö bys ägor. Kartorna visar tydligt Trädgårdstorps åker- och ängsmarker, vilka låg i kanten av ett sankare våtmarksområde kringgärdat av områden med barrskog. Den anslutande skytteanläggningen ligger på gammal betesmark nära kanten av Kärna mosse vilken ursprungligen tillhörde Värö by.

Två hus från jägarstenålder

Efter de arkeologiska undersökningar, som under åren 2003-2004 föregått byggandet av Malmen Återvinningscentral och skytteanläggningen, så vet vi att platsen första gången var bebodd av människor redan under den äldre stenåldern, för närmare 9500 år sedan. Lämningarna efter två små hus har undersökts vilket visar att området runt Trädgårdstorp nyttjades från och till under hela 1500 år, sedan försvinner spåren av den äldre stenålderns människor. Den äldsta delen av bosättningen ligger i anslutning av Ancylussjöns forna strandlinje, bildad för ungefär 10 000 år sedan, vilken sträcker sig tvärs över området. Husen var inte större än 7x4 meter med

eldstäder inomhus och alldeles utanför. Väggarna kan ha varit klädda med djurhudar och taken täckta av vass eller ag. Dessutom fanns flera stora gropar i marken, så kallade kokgropar, där man med hjälp av upphettade varma stenar lagade sin mat.

Bronsålderns boskapsskötare

Under slutet av stenåldern och i början på bronsåldern, ca 2000 år före Kristi födelse, etableras nästa förhistoriska bosättningsskede inom området. Nu har bosättningen helt andra former än den tidigare boplatser, och hyser i stället en bofast befolkning med djurhållning och åkerbruk. Längs med Malmenvägen, inom de ytor som arkeologerna undersökt, låg lämningarna efter ett drygt 4000 år gammalt långhus, över 20 meter långt och 8 meter brett.

Huset var bostadshus och huvudbyggnad till en gård. Runt huset, på platån ovanför den äldre stenålderns forna strandkant och längs dess sedan länge torrlagda sluttningar, låg gårdstunet precis som dagens gårdar uppdelad i aktivitetsytor för olika sysslor och göromål. Nära de sandiga lättbrukade sluttningarna låg säkert odlingsstäppor med korn och vete och nere på våtmarkerna, nära där motorvägen ligger idag, gick boskap och betade på sankna ängar, såväl nötdjur som får och hästar.

Tvåskeppigt långhus

Huset var av så kallad tvåskeppig konstruktion, där takets tyngd en gång i tiden burits upp av en i huset centralt placerad stolprad av kraftiga trästolpar. På ömse sidor av "mittstolparna" bildade huskonstruktionen två större längsgående rum, eller "skepp". Väggarna kan ha varit lerklädda, det vill säga bestått av ett flätverk av vidjor som sedan bestruks med en blandning av lera och bindande material, exempelvis gödsel. Man kan också tänka sig väggar av grästov eller av delvis ligande timmer. Husets gavlar var uppenbart rundade och taket bör ha varit lagt av halm eller vass. En mindre eldstad visar att kök och boende legat i nordväst, medan en större kraftigare eldstad tillsammans med flera stora flata stenblock ingått i ett ekonomitrymme åt sydöst. Huset är stort nog för en utökad tregenerationsfamilj, kanske upp emot 15 personer.

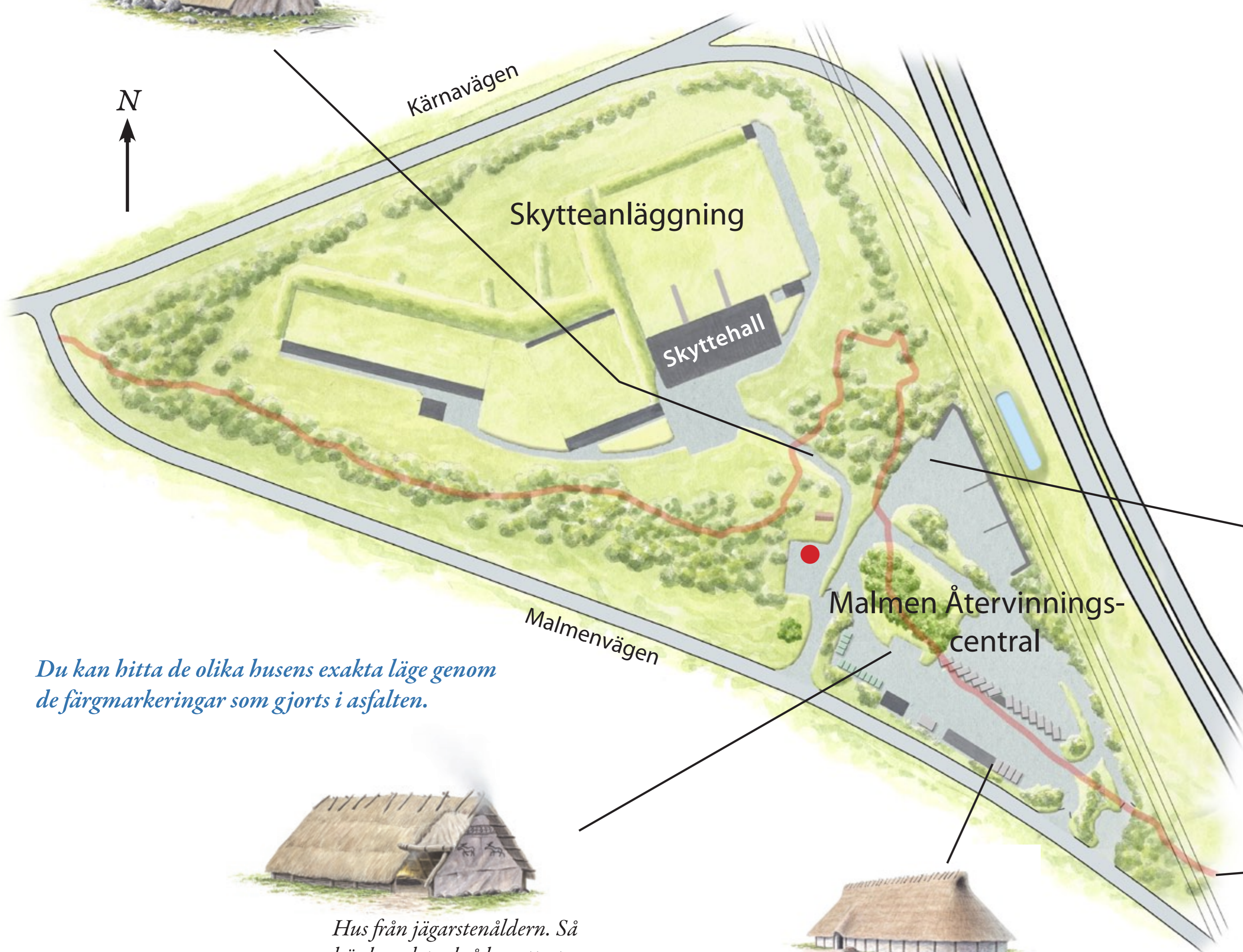
Under tidig bronsålder brinner huset ner. Lämningarna vittnar om ett dramatiskt förlopp där delar av husväggen faller ut i riktning mot Malmenvägen. I och med det upphör bosättningen och förhistoriens människor flyttar från platsen. Kvar blir enstaka krukskärvor från lerkärl tillsammans med ett fåtal redskap av flinta. I marken syns endast de sotiga spåren av en forntida storgård.

Långhus från bronsåldern.

Hus från jägarstenåldern.

Du kan bitta de olika husens exakta läge genom de färgmarkeringar som gjorts i asfalten.

Hus från jägarstenåldern. Så här kan det också ha sett ut.

Långhus från bronsåldern för cirka 4000 år sedan.

Trädgårdstorp som det såg ut år 2004.

● Här står du nu!

Ancylusvallen. Ancylussjöns strandlinje för cirka 10 000 år sedan.

0 50 100 m

Text: Fredrik Molin
Teckningar: Niklas Johansson. Form: Jan Måreby/Nardus

TEKNISKA VERKEN
Din vardag. Vår drivkraft

Riksantikvarieämbetet
Avelningen för arkeologiska undersökningar

Linköpings
kommun